

Τα γενικά πολιτικά χαρακτηριστικά της κρίσης και η κρίση στον κλάδο των ΑΠΕ

*Παναγιώτης Γ. Παπασταματίου
Πρόεδρος ΔΣ ΕΛΕΤΑΕΝ*

Ψηφίστηκε και το νέο (τρίτο) πακέτο μέτρων για τις Α.Π.Ε. που περιλαμβάνει ανάμεσα στα άλλα:

- εγγυοδοσία και τέλος διακατοχής αδειών για όλες τις Α.Π.Ε,
- υψηλότερη εισφορά για ΦΒ πλην αγροτικών,
- αναστολή νέων ΦΒ και
- μια (ασαφή ακόμα) προσπάθεια μερικής διόρθωσης της στρέβλωσης του υπολογισμού του Ειδικού Τέλους που χρηματοδοτεί τον Λογαριασμό Α.Π.Ε. του ΛΑΓΗΕ (ΕΤΜΕΑΡ).

Η ψήφιση των μέτρων αυτών έγινε ως υποπαράγραφος του μοναδικού άρθρου του νόμου με τα προαπαιτούμενα του Μνημονίου για την επόμενη δόση, παρόλο που καμία από τις σχετικές διατάξεις δεν περιλαμβάνονταν στις πρόνοιες του Μνημονίου. Ταυτόχρονα ανακοινώθηκε ότι σύντομα θα προωθηθεί ένα ακόμα σχέδιο νόμου για τις Α.Π.Ε. Μάλλον αυτό που θα ανατρέπει το σύστημα τιμολόγησης των αιολικών και λοιπών φθηνών Α.Π.Ε. που εξαγγέλθηκε από το ΥΠΕΚΑ πριν έναν περίπου μήνα. Τέλος, αναμένονται τα πολλές φορές εξαγγελθέντα new deal για τα φωτοβολταϊκά και το «νέο ρυθμιστικό πλαίσιο» για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Τα γενικά πολιτικά χαρακτηριστικά της κρίσης, στον τομέα των Α.Π.Ε.

Η σύντομη ανωτέρω καταγραφή αρκεί για να καταδείξει ότι ο τρόπος με τον οποίο το πολιτικό δυναμικό της χώρας αντιλαμβάνεται και ασκεί την πολιτική στην περίπτωση των Α.Π.Ε., υπακούει στα εξαιρετικά περιορισμένα όρια σχεδιασμού και εφαρμογής που τον χαρακτηρίζει γενικά:

- ανεπαρκής γνώση και αντίληψη των αιτιών και των ιδιαιτεροτήτων των προβλημάτων,
- απουσία ανάλυσης και συνθετικής σκέψης,
- επιλογή αποσπασματικών λύσεων χωρίς συνολικό σχεδιασμό,
- σύγχυση εξαιτίας της απουσίας κατεύθυνσης, φαντασίας και οράματος,
- έλλειψη πολιτικού θάρρους,
- δημοκρατικό έλλειμμα.

Δυστυχώς τα ανωτέρω χαρακτηριστικά είναι ίδια της ελληνικής πολιτικής ελίτ για τις τελευταίες τρεις δεκαετίες τουλάχιστον, με ελάχιστες φωτεινές εξαιρέσεις. Απλά, η κρίση κατέστησε αδύνατο το να συνεχιστεί η απόκρυψη του μεγέθους και των συνεπειών τους.

Μερικά παραδείγματα που τεκμηριώνουν τα ανωτέρω πολιτικά χαρακτηριστικά στην πρόσφατη περιπέτεια των Α.Π.Ε. είναι ενδεικτικά τα ακόλουθα:

1) Ανεπαρκής γνώση και αντίληψη των αιτιών και των ιδιαιτεροτήτων των προβλημάτων: Τα τελευταία δύο χρόνια κυριαρχεί μια μονομανία που στοχοποιεί, αναληθώς, αποκλειστικά και μόνο τις Α.Π.Ε. για όλα τα προβλήματα του Ειδικού Λογαριασμού του ΛΑΓΗΕ.

2) Απουσία ανάλυσης και συνθετικής σκέψης: Το Υπουργείο δεν έχει παρουσιάσει κανένα σοβαρό κείμενο που να αναλύει τα δεδομένα και να περιλαμβάνει ποσοτικοποιημένα εναλλακτικά σενάρια. (Οι προσπάθειες του ΛΑΓΗΕ και των στελεχών του είναι εξαιρετικές στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, αλλά φυσικά δεν μπορούν, από τη φύση τους, να καλύψουν το έλλειμμα αυτό).

3) Επιλογή αποσπασματικών λύσεων χωρίς συνολικό σχεδιασμό: Τρία πακέτα μέτρων για τις Α.Π.Ε. κατά το τελευταίο έτος, με χρονική απόσταση 3-5 μηνών το ένα από το άλλο και εξαγγελία δύο ακόμα πακέτων για το μέλλον.

4) Σύγχυση εξαιτίας της απουσίας κατεύθυνσης, φαντασίας και οράματος: Δεν υπάρχει κανένα σχέδιο που να έχει αντικαταστήσει τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2020 που καταρτίσθηκε πριν 3 έτη, παρόλο που είναι σαφές ότι το Σχέδιο αυτό έχει ξεπεραστεί από τα δεδομένα και ότι οι επόμενες πολιτικές ηγεσίες «δεν αισθάνονται άνετα» με το όραμά του. Γενικότερα, δεν υπάρχει κανένα συγκροτημένο και σαφές κείμενο συνολικού ενεργειακού σχεδιασμού που να είναι επί της ουσίας αποδεκτό και άρα να εφαρμόζεται από τις πολιτικές ηγεσίες του ΥΠΕΚΑ κατά τα τελευταία 3 έτη.

5) Έλλειψη πολιτικού θάρρους: Ενώ προωθείται συστηματικά η αναστολή κάθε αναπτυξιακής δράσης στις Α.Π.Ε., η πολιτική αυτή δεν ομολογείται και δεν αποτυπώνεται ρητά ώστε να καταστεί εφικτή η ουσιαστική κριτική της μέσα από διαδικασίες δημοκρατικού διαλόγου με την κοινωνία και τα κόμματα.

6) Δημοκρατικό έλλειμμα: Η ενσωμάτωση μέτρων που δεν συνιστούν υποχρεώσεις απορρέουσες από το Μνημόνιο, στο μοναδικό άρθρο μνημονιακού νομοσχεδίου συνιστά δημοκρατική εκτροπή και ομολογία αποτυχίας της ηγεσίας να πείσει τη Βουλή για τη σκοπιμότητα της πολιτικής της. Παράλληλα, συγκεκριμένες επιλογές της ελληνικής ηγεσίας καλύπτονται υπό το άλλοθι του Μνημονίου.

Παρ' όλα αυτά, η ελπίδα, η αισιοδοξία και ο αγώνας είναι χαρακτηριστικό των κατοίκων αυτού του τόπου. Είναι λοιπόν παρήγορο που σε άλλους τομείς άσκησης της πολιτικής και της δημόσιας εξουσίας, εμφανίζονται θετικά αποτελέσματα που μας επιτρέπουν να αισιοδοξούμε ότι και ο τομέας της ενεργειακής πολιτικής και ειδικά των Α.Π.Ε. θα απολαύσει κάποια στιγμή τα οφέλη του πολιτικού εκσυγχρονισμού. Μέχρι τότε όμως, είναι πράγματι κρίμα, σε μια περίοδο που η διεθνής εικόνα της Ελλάδας φαίνεται να αλλάζει, η κρατική πολιτική για τις Α.Π.Ε. να τις καταδικάζει.

Τομέας Α.Π.Ε.: Πολιτική ανάπτυξης

Το τελευταίο διάστημα γινόμαστε διαρκώς μάρτυρες μιας διελκυστίνδας διαδοχικών μέτρων, αποφάσεων, τραγικών παραλήψεων και ανακοινώσεων από την Πολιτεία, που στρέφονται ευθέως ενάντια στην Ανάπτυξη των Α.Π.Ε., και μάλιστα ακόμα και αυτών των μορφών που είναι οικονομικά αποδοτικές και δεν επιβαρύνουν τον καταναλωτή.

Τα γεγονότα οδηγούν πλέον σε ανάσχεση την πρόοδο στον μοναδικό οικονομικό τομέα που προσέφερε επενδύσεις, ανάπτυξη και απασχόληση εν μέσω της κρίσης.

Παραδείγματα αυτών των γεγονότων είναι:

1. Η αναδρομική οριζόντια εισφορά 10% επί του τζίρου των εν λειτουργία επενδύσεων, που ψηφίστηκε το Νοέμβριο του 2012 παρά τις αντίθετες ανακοινώσεις του ΥΠΕΚΑ μόλις το προηγούμενο βράδυ.

2. Η επιβολή από το ΥΠΕΚΑ της υποχρέωσης για εγγυητικές επιστολές, που παρά την εισαγωγή μεταβατικής περιόδου, παραμένει άσκοπη, τραγική και καταστροφική αφού στερεί ρευστότητα από την αγορά και αγνοεί την κατάσταση της πραγματικής οικονομίας.

3. Η επιβολή από το ίδιο Υπουργείο του τέλους διακράτησης των αδειών. Είναι η πρώτη φορά που πολιτισμένη κοινωνία του δυτικού κόσμου, χρησιμοποιεί για εισπρακτικούς σκοπούς τη σχιζοφρενική γραφειοκρατία που η ίδια έχει δημιουργήσει εις βάρος των πολιτών της!

4. Ο αιφνιδιαστικός αποκλεισμός των αιολικών, μικρών υδροηλεκτρικών και λοιπών Α.Π.Ε. από τις διατάξεις επιδότησης κεφαλαίου του αναπτυξιακού νόμου, μέσω τροπολογίας που κατατέθηκε την τελευταία στιγμή. Η απορία είναι απλή: εάν δεν εντάσσονται στον αναπτυξιακό νόμο επενδύσεις που μειώνουν το κόστος ενέργειας στη βιομηχανία ή προσφέρουν έως και 80% εγχώρια προστιθέμενη αξία, τότε ποιες επενδύσεις θα εντάσσονται;

5. Η αδυναμία της Πολιτείας να μετρήσει τις πραγματικές διαστάσεις του ελλείμματος του ΛΑΓΗΕ. Με άλλα λόγια, η αδυναμία της να επιλύσει αποτελεσματικά και έγκαιρα το πρόβλημα του λανθασμένου υπολογισμού του Ειδικού Τέλους που χρηματοδοτεί τις Α.Π.Ε. (ΕΤΜΕΑΡ). Έτσι έχει αφήσει επί χρόνια να διογκώνεται το έλλειμμα του ΛΑΓΗΕ σε βάρος των Α.Π.Ε. και σε όφελος των Προμηθευτών.

6. Η τελείως ανορθολογική προτίμηση της Πολιτείας προς ακριβές μορφές Α.Π.Ε. που οδηγεί το έλλειμμα του ΛΑΓΗΕ σε δυσθεώρητα επίπεδα. Ο ανορθολογισμός αυτός σημαδεύτηκε από την κατάφορη παραβίαση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2020 και από σκανδαλώδη εύνοια προς ομάδες πίεσης ακόμα και σήμερα.

7. Η αποτελμάτωση μορφών Α.Π.Ε., όπως είναι τα αιολικά και τα μικρά υδροηλεκτρικά, που επιδοτούν το κόστος ενέργειας του καταναλωτή και προσφέρουν υψηλή εθνική προστιθέμενη αξία και απασχόληση. Αλλά και η αποτελμάτωση της βιομάζας και της γεωθερμίας που θα μπορούσαν να προσφέρουν πολλαπλασιαστικά οφέλη σε κρίσιμους τομείς της εθνικής οικονομίας.

8. Η συστηματική, κατά το τελευταίο διάστημα, αποχή του ΥΠΕΚΑ από κάθε προσπάθεια ουσιαστικής βοήθειας των επενδύσεων Α.Π.Ε. και επίλυσης των χρόνιων προβλημάτων αδειοδότησης, ανάπτυξης, υποδομών και διασυνδέσεων. Το ΥΠΕΚΑ εγκατέλειψε πλήρως το σχέδιο άρσης διοικητικών εμποδίων που το ίδιο υπέβαλε στην Τρόικα τον Απρίλιο 2012.

9. Και τελικά, η καταδίκη σε θάνατο ενός δυναμικού μέχρι σήμερα παραγωγικού τομέα που εξοικονομεί ακριβά και ρυπογόνα εισαγόμενα καύσιμα, συμβάλλοντας έτσι στην ενεργειακή ανεξαρτησία και την βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας.

Η καταδίκη αυτή γίνεται με ανάδειξη των Α.Π.Ε. – και ειδικά των φτηνών Α.Π.Ε.- σε αποδιοπομπαίο τράγο που θα σηκώνει όλα τα κρίματα και τα εγκλήματα του Ελληνικού Κράτους και της αναποτελεσματικότητας των ηγεσιών του διαχρονικά.

Και τώρα τι κάνουμε;

Η χρόνια αυτή αναποτελεσματικότητα της Πολιτείας έχει διαμορφώσει μια εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση για τον κλάδο των Α.Π.Ε. Οι δύσκολες καταστάσεις απαιτούν δύσκολες λύσεις. Οι λύσεις αυτές για να είναι αποδεκτές πρέπει να είναι δίκαιες και αναλογικές. Και να κατανέμονται ισότιμα σε όλες τις παραμέτρους ή τους συμμετέχοντες στο πρόβλημα.

1) Για να πληροί τις ανωτέρω προϋποθέσεις οποιαδήποτε πολιτική πρέπει να ξεκινά από την διόρθωση των απίθανων στρεβλώσεων στον υπολογισμό του Ειδικού Τέλους που χρηματοδοτεί τον Ειδικό Λογαριασμό των Α.Π.Ε. Αυτό άλλωστε απαιτεί και η κοινή λογική: Δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε ένα πρόβλημα, εάν δεν το μετρήσουμε σωστά.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι το έσοδο του Ειδικού Λογαριασμού από τους Προμηθευτές πρέπει να υπολογίζεται με βάση το αποφευγόμενο κόστος που απολαμβάνουν χάρη στις Α.Π.Ε. Η διαφορά του κόστους αυτού από τη σημερινή βάση υπολογισμού (που είναι η πλασματική οριακή τιμή συστήματος) συνιστά ευθεία επιδότηση του ανταγωνιστικού σκέλους των τιμολογίων από τον Ειδικό Λογαριασμό Α.Π.Ε. και πρέπει να επιστρέψει εκεί που ανήκει (δηλ. στο ανταγωνιστικό σκέλος).

Η πρόσφατη διάταξη με την οποία ως βάση υπολογισμού του εσόδου από τους Προμηθευτές θα λαμβάνεται πλέον το μεσοσταθμικό μεταβλητό κόστος των θερμικών σταθμών (και όχι η ΟΤΣ) πρέπει να αποσαφηνιστεί για να διαπιστωθεί εάν πραγματικά θα συμβάλει στην από εδώ και πέρα μερική θεραπεία του προβλήματος όπως κατ' αρχήν φαίνεται. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η διάταξη παραμένει ελλιπής διότι αγνοεί το γεγονός ότι οι Α.Π.Ε. υποκαθιστούν τις ακριβότερες συμβατικές μονάδες και ότι προσφέρουν ισχύ στο σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι το δίκαιο έσοδο του Λογαριασμού από τους Προμηθευτές αντανakλάται στο μεταβλητό κόστος της ακριβότερης από το σύνολο των θερμικών μονάδων που συμμετέχουν στην πραγματική κατανομή φορτίου και όσων θα συμμετείχαν εάν δεν υπήρχαν οι Α.Π.Ε., προσαυξημένο κατά ένα ποσοστό της τάξης του 20% της αξίας διαθεσιμότητας ισχύος.

Περαιτέρω, η πολιτική πρέπει να ανατρέχει στο παρελθόν, εξασφαλίζοντας την αποζημίωση του Ειδικού Λογαριασμού με όλους τους πόρους που έχει απολέσει εξαιτίας της επιδότησης που πρόσφερε επί πολλά έτη στο ανταγωνιστικό σκέλος του κόστους των Προμηθευτών. Οι απολεσθέντες αυτοί πόροι εμφανίζονται σήμερα ως έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού. Το μέρος αυτού του ελλείμματος πρέπει να μετρηθεί, να καταγραφεί και να επιστραφεί σε βάθος χρόνου μέσω ενός τέλους που θα βαρύνει το ανταγωνιστικό σκέλος του κόστους των Προμηθευτών.

2) Κατά το καθορισμό του επαρκούς ETMEAP δεν πρέπει να υπεισέρχεται δημιουργική λογιστική, ώστε αυτό να διαμορφώνεται στο επίπεδο που πρέπει και να διοχετεύεται εξ ολοκλήρου υπέρ των Α.Π.Ε.

Η αυτονόητη λύση για αυτό είναι η ευθύνη του υπολογισμού και της χρέωσης του ETMEAP ανά μεγαβατώρα κατανάλωσης, να μεταφερθεί στον ΛΑΓΗΕ και να διενεργείται αυτόματα από τις υπηρεσίες του, με τρόπο ανάλογο με αυτόν που εφαρμόζεται σήμερα κατά τις τιμολογήσεις των Προμηθευτών από τους Διαχειριστές για τις άλλες ρυθμιζόμενες χρεώσεις του ανταγωνιστικού σκέλους, όπως είναι ο μηχανισμός διαθεσιμότητας ισχύος και ο μηχανισμός ανάκτησης μεταβλητού κόστους.

Η αναλυτική μεθοδολογία του ανωτέρω αυτόματου υπολογισμού από το ΛΑΓΗΕ θα καθορισθεί με απόφαση της ΡΑΕ και η εφαρμογή της θα υπόκειται στον έλεγχο της. Ο κλάδος των Α.Π.Ε. έχει καταθέσει προτάσεις για αυτό.

3) Τέλος, οι αναπροσαρμογές των τιμών πώλησης ενέργειας των φωτοβολταϊκών πρέπει να διατηρούν εύλογες τις οικονομικές αποδόσεις των επενδυτών λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών στοιχείων της επένδυσής τους, να μην είναι οριζόντιες, να μην περιέχουν διακρίσεις και να λαμβάνουν αναλογικά υπόψη την συμμετοχή τους στο πρόβλημα μετά από την άρση των στρεβλώσεων κατά τον τρόπο που περιγράφηκε ανωτέρω. Η σχετική πολιτική πρέπει να αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ισορροπίας μίγματος του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.

Οι τρεις παραπάνω άξονες συνιστούν ένα πακέτο που πρέπει να προωθηθεί ενιαία και συνολικά. Μόνο αυτή η συνολική προσέγγιση θα εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις αξιοπιστίας και δικαιοσύνης του πακέτου που είναι ταυτόχρονα προϋποθέσεις ευρύτερης ανοχής σε αυτό.

Φυσικά, στο πλαίσιο του διαλόγου για την οριστικοποίησή του πρέπει να εξεταστούν και επιμέρους παρεμβάσεις. Για παράδειγμα, ανάλογα με την πορεία της ουσιαστικής απελευθέρωσης της αγοράς και την αποκατάσταση του υγιούς ανταγωνισμού πρέπει να εξεταστεί και το θέμα του Μηχανισμού Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους (ΜΑΜΚ) ειδικά σε σχέση με τα έσοδα του Ειδικού Λογαριασμού Α.Π.Ε. Κατά την άποψη μας, η ύπαρξη του ΜΑΜΚ υπήρξε κυρίως αποτέλεσμα και όχι αιτία των στρεβλώσεων της αγοράς, οι οποίες θα παραμείνουν ακόμα και μετά την πιθανή κατάργηση του ΜΑΜΚ χωρίς ανάλογες συνολικές πολιτικές παρεμβάσεις στο μοντέλο της αγοράς, οδηγώντας έτσι σε ουσιαστική χρεοκοπία του ιδιώτες συμβατικών ηλεκτροπαραγωγούς. Από την άλλη, ο ΜΑΜΚ προσφέρει μια ομπρέλα προστασίας στους ιδιώτες συμβατικούς ηλεκτροπαραγωγούς έναντι μιας στρέβλωσης (ήτοι της τεχνητά χαμηλής ΟΤΣ) τις συνέπειες της οποίας υπομένουν επί έτη και οι Α.Π.Ε. δια των μειωμένων εσόδων του Ειδικού Λογαριασμού του ΛΑΓΗΕ. Η ύπαρξη προστασίας μόνο για τους συμβατικούς παραγωγούς και όχι για τις Α.Π.Ε. έναντι ενός κοινού προβλήματος είναι άδικη και επιβαρύνει τον κυρίαρχο Προμηθευτή αποκλειστικά υπέρ του φυσικού αερίου. Η αποκατάσταση αυτής της αδικίας σημαίνει πρακτικά ότι η επιβάρυνση του κυρίαρχου Προμηθευτή θα πρέπει να κατευθύνεται ισότιμα και αναλογικά υπέρ όλων όσων έχουν υποστεί τις συνέπειες της τεχνητά χαμηλής ΟΤΣ.

Αντί επιλόγου

Το δυσάρεστο και ασφυκτικό κλίμα που μας περιβάλλει, δεν πρέπει να αποπροσανατολίζει τη συνολική προσπάθεια της οικονομίας. Το τελευταίο διάστημα έχει υπάρξει μια σειρά θετικών ειδήσεων από το μέτωπο της Ελληνικής κρίσης. Δεν είναι μόνο η έκθεση του ΔΝΤ. Υπάρχουν ακόμα η προτροπή της Morgan Stanley για αγορά ελληνικών ομολόγων, το άρθρο του περιοδικού Economist για «Grecorecovery», η είσοδος της θυγατρικής του δημοσίου επενδυτικού ταμείου συντάξεων του Καναδά στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος. Από την άλλη παραμένουν τα προβλήματα των δημοσίων εσόδων, της ύφεσης και της φοροδιαφυγής. Όμως είναι γεγονός ότι η Ελλάδα έχει διαγράψει μια θετική τροχιά και από το Grexit των διπλών εκλογών έχει βρεθεί στο Grecorecovery της πολιτικής σταθερότητας. Αυτό το θετικό πρόσημο πρέπει να περάσει και στον κλάδο των Α.Π.Ε. Οι τρεις άξονες που περιγράφηκαν εξασφαλίζουν την σταθεροποίηση της κατάστασης. Τα προβλήματα όμως παραμένουν. Για την ανάκαμψη απαιτείται ένα ουσιαστικό αναπτυξιακό πακέτο για τις Α.Π.Ε. με έμφαση στην αιολική ενέργεια, όπως αυτό που έχει καταθέσει η **ΕΛΕΤΑΕΝ**.